

پویش انتخابات پارلمانی در حوزه اردکان میبد

اثر: زهرا پیشگاهی فرد

استادیار دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران

(از ص ۱۷۷ تا ۱۸۵)

چکیده:

آنچه به عنوان یک انگیزه اصلی و مهم برای تدوین مقاله حاضر نزد این مؤلف مطرح بوده این است که انتخابات پارلمانی در حوزه اردکان، زادگاه پنجمین رئیس جمهور ایران را از آغاز انقلاب اسلامی تا پایان دوره پنجم مجلس شورای اسلامی مورد بررسی قرار دهد تا میزان و نحوه مشارکت مردم آن شهرستان را در روند انتخابات پارلمانی کنکاش کند و بدینوسیله اعتقادات آنان را نسبت به نظام جمهوری اسلامی سنجیده و آن را با شهرستانهای دیگر استان یزد مقایسه کند.

همچنین در فرایند جریان رسمی احراز نمایندگی به فراز و نشیب‌هایی که بر سر راه نمایندگان این حوزه قرار داشته پرداخته، تمایلات سیاسی مردم را در هر دوره انتخابات نسبت به ۴ گروه اصلی سیاسی کشور^(۱) قبل از دوره جدید شکل‌گیری احزاب در نظام اسلامی مورد سنجش قرار دهد.

از جانب دیگر بررسی پراکندگی آراء منتخبین از هر جناح در هر دوره و مقایسه آن با دوره‌های قبل و بعد، از موضوعات دیگر این پژوهش است.

واژه‌های کلیدی: هویت اجرایی، هویت نظارت.

۱- قبل از شکل‌گیری جدید احزاب دو گروه بزرگ سیاسی جامعه روحانیت مبارز (جناح راست) و مجمع روحانیون مبارز (جناح چپ) و دو گروه مستقلین و ملی مذهبی را می‌توان بعنوان گروه‌های اصلی سیاسی کشور نام برد.

مقدمه:

در اولین قانون تقسیمات کشوری در سال ۱۲۸۵ که طی آن ایران به ۴ ایالت و ۱۲ ولایت تقسیم شده بود. استان یزد جزء ولایات دوازده گانه و ولایت دهم بود (فراهی، ۱۳۷۸، وزارت کشور). در سال ۱۳۴۵ که دومین سرشماری سراسری نفوس و مسکن در ایران انجام گرفت هنوز استان کنونی یزد به عنوان یکی از شهرستانهای استان اصفهان قلمداد می شد. (مرکز آمار ایران، ۱۳۴۷، ص ۳). در فاصله سرشماری دوم و سوم این شهرستان ابتدا در سال ۱۳۴۸ به فرمانداری کل و سپس در سال ۱۳۵۲ به استانداری یزد ارتقاء یافت (در تقسیمات کشوری ایران بعد از نظام ایالتی و ولایتی، نظام استانی حاکم شد. برخی مناطق که همه شاخص های لازم برای استان شدن را نداشت با عنوان فرمانداریکل در تقسیمات کشوری مطرح بود. استان یزد نیز قبل از استان شدن فرمانداریکل بود.) و دارای ۴ شهرستان اردکان، بافق، تفت و یزد شد. در چهارمین سرشماری سراسری ایران در سال ۱۳۶۵ استان یزد به ۵ شهرستان اردکان، بافق، تفت، مهریز و یزد (مرکز آمار ایران، ۱۳۶۵، ص شانزده) و بالاخره طی آخرین سرشماری سراسری نفوس و مسکن در ایران در سال ۱۳۷۵ دو شهرستان ابرکوه و میبد نیز عنوان حوزه شهرستان گرفت (مرکز آمار ایران، ۱۳۷۵، ص پانزده).

در اولین انتخابات پارلمانی در ایران در سال ۱۲۸۵ یزد یک حوزه و دارای دو نماینده بود. در فاصله دوره اول تا نوزدهم تغییراتی در تعداد نمایندگان این حوزه به وجود آمد لیکن حوزه بندی جدیدی انجام نشد. در بیستمین دوره انتخابات مجلس شورای ملی در سال ۱۳۳۹ حوزه های اردکان و تفت هرکدام یک نماینده، و حوزه یزد دارای دو نماینده شد و تا دوره بیست و چهارم نیز تغییری در تعداد آن به وجود نیامد. از سال ۱۳۵۸ که اولین انتخابات مجلس شورای اسلامی انجام گرفت تا پایان دوره پنجم، این استان دارای ۳ حوزه و با ۳ نماینده است و حوزه اردکان میبد یکی از حوزه های آن است که در این مقاله مورد بحث قرار می گیرد.

روند جغرافیایی رای گیری در حوزه اردکان

از سال ۱۳۵۸ که اولین رای گیری انتخابات پارلمانی در نظام جمهوری اسلامی ایران انجام پذیرفت تا دوره پنجم که در این تحقیق مورد مطالعه قرار گرفته است، حوزه اردکان یکی از شاخص ترین حوزه های کشور از نظر بالا بودن درصد شرکت کننده نسبت به واجدین شرایط است.

با مقایسه سه حوزه یزد، تفت و اردکان در استان یزد این واقعیت آشکار می شود که در همه دوره ها نسبت شرکت کننده از واجدین شرایط در انتخابات پارلمانی در حوزه اردکان بیش از دو حوزه دیگر بوده است.

جدول شماره ۱ - تغییرات حجم آراء در هر دوره انتخابات در سه حوزه انتخابیه

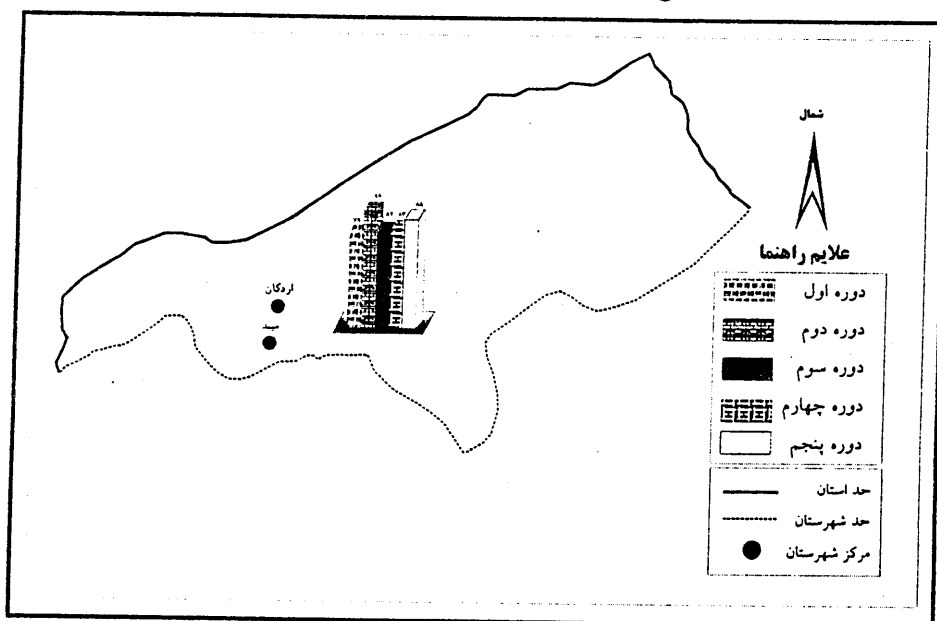
استان یزد

دوره پنجم		دوره چهارم		دوره سوم		دوره دوم		دوره اول		نام حوزه
درصد	میزان	درصد	میزان	درصد	میزان	درصد	میزان	درصد	میزان	
شرکت کنندگان	شرایط (نفر)	شرکت کنندگان	شرایط (نفر)	شرکت کنندگان	شرایط (نفر)	شرکت کنندگان	شرایط (نفر)	شرکت کنندگان	شرایط (نفر)	
۸۷/۹	۷۱۱۸۱	۸۳	۶۳۷۱۷	۸۲/۴	۵۸۸۲۲	۹۸/۷	۵۶۹۸۱	۹۶/۷	۴۱۴۹۹	اردکان و میبد
۸۵	۱۱۱۸۴۳	۸۱	۱۰۴۴۳۵	۷۶	۹۷۴۹۱	۵۹/۹	۸۶۷۷۶	۵۰/۶	۷۵۶۳۶	تفت، مهریز، بافق، ابرکو
۶۷/۴	۲۴۳۴۷۳	۵۲/۳	۲۱۵۳۳۶	۶۳	۱۹۳۶۷۹	۶۴	۱۵۶۶۶۴	۵۸/۸	۱۲۳۰۶۵	یزد

گرچه از دوره اول تا دوره پنجم رشد شرکت کنندگان به طور پیوسته روبه افزایش نبوده و در برخی دوره ها اندکی کاهش نشان می دهد لیکن بالا بودن حجم شرکت کنندگان (۹۹ درصد در دوره دوم تا ۸۳ درصد در دوره چهارم) نشان دهنده اعتقاد و

علاقه مردم این حوزه به مشارکت در امور سیاسی است (پیشگاهی فرد، همان، صص ۲۸ و ۲۴) به گونه‌ای که بطور میانگین ۸۹/۸ درصد جمعیت واجد شرایط این حوزه طی دوره‌های اول تا پنجم در رای دهی شرکت نموده‌اند.

نگاره ۱: دامنه تغییر درصد آراء طی پنج دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی در حوزه انتخابیه اردکان

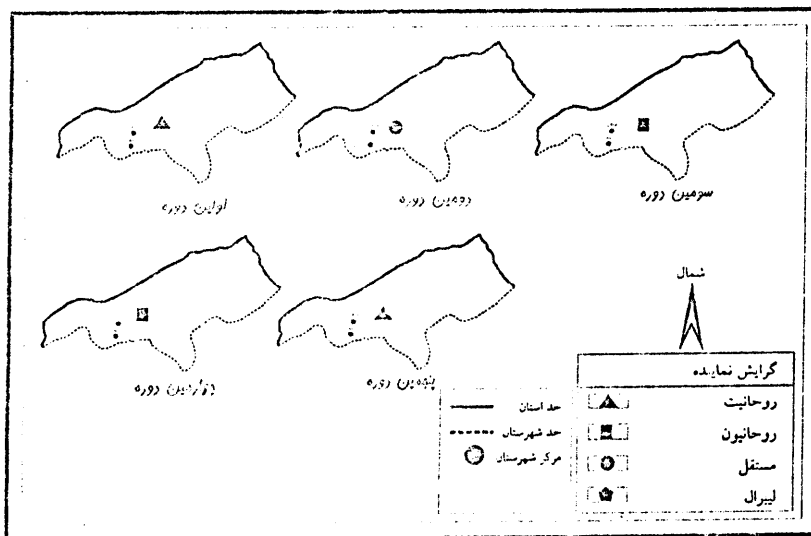
همچنین این حوزه متفاوت با بسیاری از حوزه‌های انتخابیه کشور مورد اعتماد نظام انتخاباتی کشور بوده به نحوی که نامزدهای انتخاباتی از دوره اول تا چهارم توسط هیئت اجرایی (هیئت اجرایی متشکل از افرادی است که از طرف فرمانداری هر حوزه انتخابیه جهت نظارت بر امور اجرایی انتخاب می‌شوند) یا هیئت نظارت شورای نگهبان (هیئت نظارت

شورای نگهبان متشکل از افرادی است که از طرف شورای نگهبان در هر شهرستان جهت نظارت بر حسن انجام انتخاب تعیین می‌شوند) رد صلاحیت نشده‌اند و صندوق رأیی نیز باطل اعلام نگردیده است و اعتبار نامه هیچ نماینده‌ای نیز رد نشده است (وزارت کشور، ج ۴ صص ۷۵۹ و ۷۵۸ و ج ۵ صص ۴۵۷ و ۴۵۶ و ج ۶، ص ۴۷۲ و ج ۸، ص ۷۵۹)

پویش موفقیت‌های جناحی در حوزه اردکان

برابری رقابت دو جناح عمده سیاسی ایران یعنی جامعه روحانیت مبارز (جناح راست) و مجمع روحانیون مبارز (جناح چپ) و حضور یک فرد مستقل در مجموع نامزدهای منتخب طی ۵ دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی نشانگر تنوع شدید اراء سیاسی در این حوزه است بنحوی که نمی‌توان از آن به عنوان پایگاهی سنتی برای جناحی خاص نام برد و به همین دلیل تبلیغ هنگام انتخابات بخش عمده‌ای از سرنوشت نامزدها را تشکیل می‌دهد. گرچه روند گزینش از دوره اول که نماینده‌ای از جناح روحانیت انتخاب شده تا دوره دوم که فردی مستقل به نمایندگی برگزیده شد و دوره‌های سوم و چهارم که نماینده مردم از میان نامزدهای روحانیون بوده (پیشگامی فرد، همان، ص ۶۰) بر فاصله گرفتن مردم این حوزه از جناح روحانیت دلالت دارد لیکن انتخاب مجدد فردی با مشی روحانیت در دوره پنجم زمینه مطالعات دقیقتری را در خصوص ریشه‌یابی علل و عوامل تحولات گرایشی فراهم می‌کند.

نکاره ۲-پراکنش جغرافیایی گرایش‌های سیاسی نمایندگان حوزه اردکان-سپید

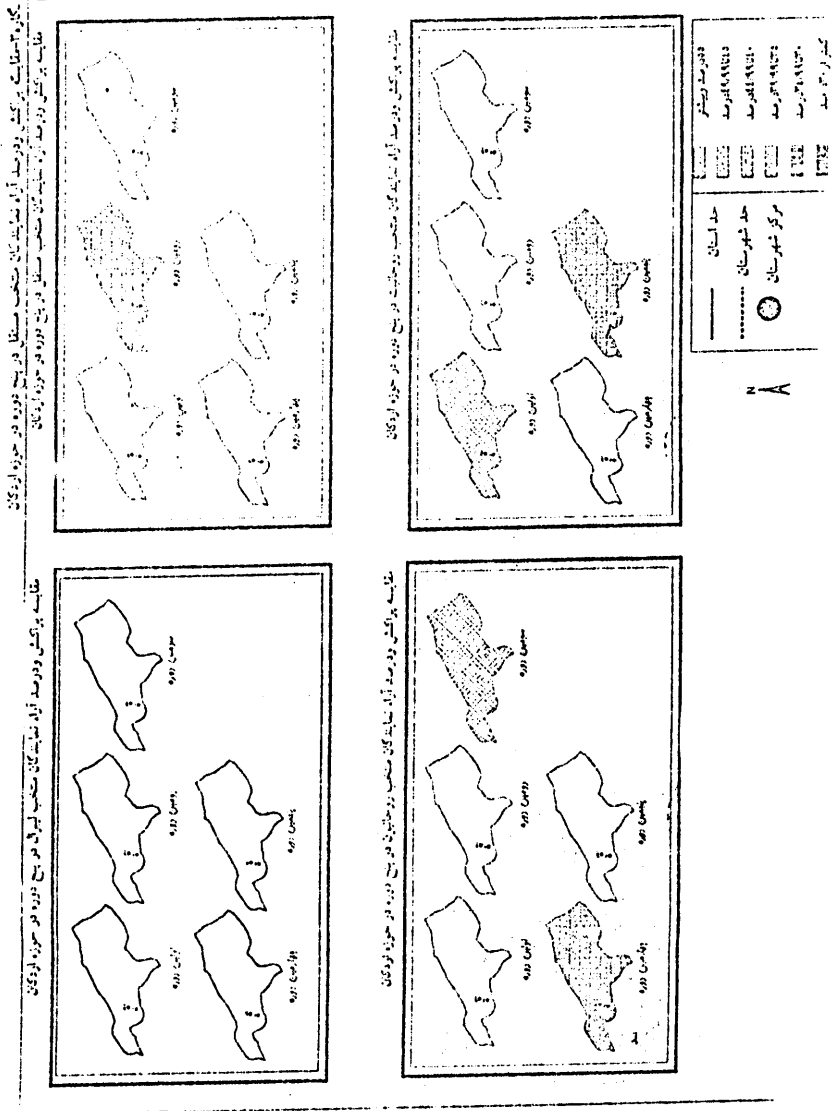

تفاوت درصد آراء مأخوذه از دوره اول به دوره پنجم گرچه چشمگیر نبوده است لیکن در انتخاب نماینده با گرایش جناحی خاص بسیار نقش داشته است و شاید علت حضور اکثریت قریب به اتفاق مردم این حوزه در انتخابات پارلمانی نیز اهمیتی است که مردم نسبت به انتخاب نامزد مورد نظر خود دارند. همین شناخت خطوط سیاسی در حوزه اردکان سبب شده تا این حوزه به عنوان حوزه‌ای پویا هم از نظر جناح و هم از نظر نماینده معرفی گردد. زیرا از مجموع ۵ دوره انتخابات پارلمانی، مردم طی ۴ دوره نماینده خود را با گرایش سیاسی متفاوت از گرایش سیاسی نماینده دوره قبل انتخاب کرده‌اند.

همچنین پراکنش آراء مأخوذ متعلق به نماینده هر جناح طی ۵ دوره انتخابات و کاهش رای مأخوذ توسط نماینده منتخب از دوره اول به پنجم که به ترتیب ۸۲/۴۹ درصد (وزارت کشور، ۱۳۷۳، ج ۷، ص ۳۹)، ۵۳/۲۹ درصد (مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶۶، ص ۳۴)، ۶۹/۲۴ درصد (مجلس شورای اسلامی، ۱۳۶۸، ص ۳۹)، ۴۷/۷۱ درصد

پوش انتخابات پارلمانی در حوزه ارکان مید / ۱۸۳

مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۱، ص ۴۲) و ۴۷/۱ درصد (مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۵، ص ۳۸) بوده است بیانگر تکرر در گرایشات سیاسی و رفتارهای انتخاباتی است. در دوره اول ۸۲/۴۹ درصد رای دهندگان به یک نامزد رای دادند و انتخاب شد ولی در دوره پنجم این رقم به ۴۷/۱ درصد رسید که توزیع آراء را به گرایشات و نامزدهای مختلف در زمان خرد نشان می دهد.

نتیجه:

مطالب این تحقیق نشان می‌دهد که:

- ۱- حضور میانگین ۸۹/۸ درصدی جمعیت واجد شرایط در انتخابات پارلمانی این حوزه در دوره‌های اول تا پنجم بیانگر آن است که اردکان شهرستانی است با هویت سیاسی غنی و بسیار پویا
- ۲- تأیید صلاحیت نامزدهای انتخاباتی در این حوزه طی ۵ دوره انتخابات از طرف هیئت اجرایی وزارت کشور و هیأت نظارت شورای نگهبان و عدم ابطال صندوق و رد اعتبار نامه نمایندگان این حوزه طی دوره‌های اول تا چهارم نشان دهنده اعتماد قوی نظام رای‌گیری و حاکمیت، به مردم این حوزه است.
- ۳- این حوزه دارای تنوع و تکثر در گرایش‌های سیاسی است و به عنوان پایگاهی سنتی برای هیچ گروه سیاسی قلمداد نمی‌شود. به جز دو دوره سوم و چهارم که مردم به یک نماینده رای داده‌اند در سایر دوره‌ها در انتخاب نماینده و گرایش سیاسی نماینده، مردم تجدید نظر نموده‌اند.
- ۴- هر چه از دوره اول به دوره پنجم نزدیک می‌شویم درصد آراء مأخوذ نماینده منتخب نسبت به نمایندگان دوره‌های قبل کاهش می‌یابد و نشان می‌دهد آراء در دوره‌های اول و دوم متمرکز بوده و بتدریج با توجه به گرایش‌های مختلف سیاسی موجود، متنوع‌تر شده است به گونه‌ای که رای مأخوذ اولین نماینده با ۸۲/۴۹ درصد را به ۴۷/۱ درصد برای نماینده دوره پنجم رسانده است.
- ۵- نکته آخر اینکه اگر حوزه اردکان را سیاسی‌ترین شهر کشور بدانیم باید از آن به عنوان یکی از مهمترین شهرهای سیاسی کشور یاد نماییم.

منابع و مأخذ:

- ۱ - پیشگامی فرد، زهرا، جغرافیای انتخابات پارلمانی در ایران، جلد ۲۵، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، تهران، ۱۳۷۹.
- ۲ - فراهی، محترم، سیر تحول نقشه و تقسیمات کشور ایران از سال ۱۲۸۵ تا ۱۳۷۷، وزارت کشور، معاونت سیاسی - اجتماعی تقسیمات کشوری، ۱۳۷۸.
- ۳ - مجلس شورای اسلامی، فروردین ۱۳۶۶، معرفی نمایندگان دومین دوره مجلس شورای اسلامی
- ۴ - مجلس شورای اسلامی، فروردین ۱۳۶۸، معرفی نمایندگان مجلس شورای اسلامی دوره سوم.
- ۵ - مجلس شورای اسلامی، بهمن ۱۳۷۱، معرفی نمایندگان مجلس شورای اسلامی دوره چهارم
- ۶ - مجلس شورای اسلامی، آبان ۱۳۷۵، معرفی نمایندگان دوره پنجم مجلس شورای اسلامی
- ۷ - مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن، آبان ۱۳۴۵، استان اصفهان
- ۸ - مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن، آبان ۱۳۶۵، کل کشور
- ۹ - مرکز آمار ایران، سرشماری عمومی نفوس و مسکن، آبان ۱۳۷۵، شناسنامه دهستانهای کشور، استان یزد
- ۱۰ - وزارت کشور، ۱۳۷۳، معاونت سیاسی و اجتماعی دفتر انتخابات، انتخابات در جمهوری اسلامی ایران، فهرست اسامی و مشخصات داوطلبان نمایندگی دوره اول مجلس شورای اسلامی، جلد چهارم
- ۱۱ - وزارت کشور، ۱۳۷۳، معاونت سیاسی و اجتماعی دفتر انتخابات، انتخابات در جمهوری اسلامی ایران، فهرست اسامی و مشخصات داوطلبان نمایندگی دوره دوم مجلس شورای اسلامی، جلد پنجم
- ۱۲ - وزارت کشور، ۱۳۷۳، معاونت سیاسی و اجتماعی دفتر انتخابات، انتخابات در جمهوری اسلامی ایران، فهرست اسامی و مشخصات داوطلبان نمایندگی دوره سوم مجلس شورای اسلامی، جلد ششم
- ۱۳ - وزارت کشور، ۱۳۷۳، معاونت سیاسی و اجتماعی دفتر انتخابات، انتخابات در جمهوری اسلامی ایران، فهرست اسامی و مشخصات داوطلبان نمایندگی دوره های اول، دوم و سوم مجلس شورای اسلامی، جلد هفتم
- ۱۴ - وزارت کشور، ۱۳۷۳، معاونت سیاسی و اجتماعی دفتر انتخابات، انتخابات در جمهوری اسلامی ایران، فهرست اسامی و مشخصات داوطلبان نمایندگی دوره چهارم مجلس شورای اسلامی، جلد هشتم

